

ЦІННІСНА РЕГУЛЯЦІЯ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ТВОРЧО ОБДАРОВАНОГО ПРАЦІВНИКА

Професія виникає в результаті виникнення потреби, яка має масовий характер, і слугує механізмом для реалізації її задоволення. Професії не можуть існувати безвідносно до суспільства, вони – результат культурно-історичного розвитку. К.К. Платонов зазначав, що «...людство з ери стихійного пристосування людини до техніки та професій переходить до проектування не лише їх, але й типів людей, які їм відповідають» [1, с.197]. Для того, щоб працівник виробляв продукт, який відповідає певному зразку, він сам має відповідати певній моделі працівника, який буде ідеальним засобом його виробництва. Окрім специфічних умінь та навичок, які є операційною основою професійної діяльності, у працівника повинна бути специфічна система конструктів, за допомогою якої він оцінює продукти своєї діяльності, інших людей у системі професійної діяльності, здійснює регуляцію своєї активності. З позиції суб'єктно-ціннісного аналізу О.Л.Музики, ця система конструктів існує у вигляді особистісних цінностей, змістове наповнення яких, пов'язане з унікальною історією людини, її умінь та здібностями, які знаходять підтримку та визнання у колі референтних осіб. На думку Л.Б. Шнейдер, розвиток цінностей дає можливість моделювати особистість працівника, а отже зовнішню регулювати його професійну діяльність [2, с.27]. Надаючи зовні значення предметам та властивостям, декларуючи зовні цінності професіонала, суспільство моделює його образ у професії, формує його професійну ідентичність, а тому робить його діяльність передбачуваною.

Здібності підтримують внутрішню свободу людини, дають можливість робити вибір серед широкого спектру можливостей. У процесі становлення професійної ідентичності, здібності та уміння стають конкретними, пов'язаними з індивідуальною історією працівника, з його цінностями. Творчі здібності поцінуються іншими у випадку їх продуктивності, корисності для суспільства. Лише пройшовши процес оцінки продуктів діяльності, вироблених у результаті використання працівником творчих здібностей, як корисних та необхідних для інших, можливе закріплення їх у свідомості як цінностей індивідуальної свідомості. Як зазначає О.Л. Музика «...будь-які здібності розвиваються не лише для чогось, але й для когось» [28, с.35]. У творчо обдарованого працівника професійна ідентичність розвивається на якісно новому рівні. Індивідуальні здібності та їх абсолютно унікальне поєднання у межах конкретної особистості розвиває почуття «ідентичності собі», яка відрізняється від ідентичності пересічного працівника, сформована у процесі порівняння себе з іншими працівниками.

Право бути ідентичним собі у професії отримує не кожен працівник, а лише той, який виборє це право, доведе іншим, що його здібності, особливості діяльності, які відрізняються від усталеного зразка, є набагато продуктивнішими. Виконуючи професійну діяльність, працівник несе відповідальність перед іншими не на рівні деякого ми (психолог, інженер, водій), а як конкретний «Володимир Васильович, Юрій Олегович», що у соціальному аспекті є набагато складнішим від виконавського наслідування певного зразка. Натомість людина отримує від інших визнання своєї індивідуальності, право свободи діяльності у професії, особливе ставлення від інших та кредит довіри. Ресурсом становлення професійної ідентичності творчо обдарованого працівника є творчі здібності, які дають можливість відрізнитися від інших часово-процесуальними особливостями професійної діяльності, якістю виготовленого продукту. Творчо обдарований працівник може вибирати спосіб виконання професійної діяльності, самостійно визначати цілі. Валідизація продукту праці на корисність відбувається зовні, пройшовши перевірку практикою у цільовій аудиторії (споживача). У результаті творчо обдарований працівник отримує позитивне схвалення, ціннісну підтримку професійної діяльності, яку виконує та ресурсів, які дають можливість її здійснювати.

Література

1. Платонов К.К. / К.К.Платонов / Модель проектируемой личности социальной группы // Тезисы научных сообщений советских психологов к XXI международному психологическому конгрессу. – М., 1976. – С. 197-200.
2. Шнейдер Л.Б. / Л.Б. Шнейдер / Профессиональная идентичность. – М.: МОСУ, 2001. – 272 с.
3. Музика О.Л. Развитие способностей и развитие личности // Способности, творчество, одаренность: теория, методика, результаты исследований / За ред. В.О.Моляко, О.Л.Музики / О.Л.Музика / Валентин Олексійович Моляко, Олександр Леонідович Музика. – Житомир: Вид-во Рута, 2006. – С. 21-31.